

Lumina Giroceană

PUBLICAȚIE CULTURAL-ISTORICĂ ȘI DE INFORMAȚIE • ANUL II • NR. 3 (4) • 2011

Preotul David Voniga

S-a născut la 8 septembrie 1867, într-o familie de țărani fruntași, în orașul Gyula (Ungaria). Studiile elementare și liceale le-a absolvit la Gyula, Beiuș și Budapesta, iar cele Teologice la Arad, în anul 1890. Se stabilește la Șiria în anul 1892. De aici începând, drumul îi este pecetluit numai cu succese și realizări ce se țin lanț.

A activat pe plan cultural, evidențiindu-se ca unul dintre cei mai distinși, productivi publiciști și scriitori bisericești.

După terminarea studiilor, s-a dedicat ziaristicii, de care nu s-a despărțit nici după 1900, când intră în tagma preoțească. Fire impulsivă, cu spirit activ și foarte productiv, a colaborat cu o mulțime de ziare și reviste.

Scrierile publicate de-a lungul vremii, sub formă de studii, predici, tratate, articole, dar și manuale pentru școli primare și secundare, dovedesc aptitudinile părintelui David Voniga.

În cele ce urmează, vom enumera câteva din scrierile părintelui David Voniga, care au avut un ecou deosebit în elita societății:

STUDII – *Istorie de Biblică; Catechism* (1909); *Credință și morală*

creștinească (1905); *Omiletica, Studiul oratoriei bisericești* (1907); *Expunerea spiritismului* (1898); *Activitatea pastorală a preotului* (1925); *PREDICI – Cuvântări pentru Dumnezeu și sărbători* (1903); *Cuvântări funebre* (1908); *Cuvântări ocazionale* (Paraneze, 1908); *Predica de pe munte; Rugăciunea domnească*; *CONFERINTE ȘI TRATATE – Mizerie, Crimă, și Degenerare* (1910); *Religia, Morala, și Cultura; Presa bisericească*; *POEZIE – Dor și Jale* (1895). În completare, trebuie spus că David Voniga a mai editat o serie de cărți și ziare, cum ar fi: *Galeria Scriitorilor Bisericești și Predica de pe munte; Sărbători păgânești; Rugăciunea Domnească*, ziarul *Foaia de Duminecă; Tribuna poporului – Arad; Banatu* (primul ziar românesc tipărit după război); *Dreptatea – Timișoara*.

A editat, apoi, propriile ziare și reviste, dintre care amintim: *Lumina* (Gyula); *Controla* (Timișoara); *Revista preoților* (zece ani înainte de

război) și *Luminatorul* (după război, în Timișoara).

MARIUS MATEI

– Continuare în pagina 2 –

Astăzi s-a născut Hristos,
Mesia, chip luminos.
Lăudați și cântați
Și vă bucurați!

Iubiți credincioși și credincioase,

Cu sufletul înseninat de bucurie sfântă, dăm mulțumire Părintelui ceresc că ne-a învrednicit și anul acesta să prăznuim în pace Nașterea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Negrăita bucurie a Crăciunului se revarsă din nou peste noi. De vestea acestei bucurii sunt pline inimile noastre, casele noastre, sfintele biserici și mănăstiri, căci în ele răsună vestea cea bună: „Astăzi s-a născut Cel fără-nceput, cum au spus proorocii”. „Astăzi s-a născut Hristos, Mesia chip luminos; lăudați și cântați și vă bucurați!” Această veste bună o poartă acum din casă-n casă colindătorii, o cântă în biserici credincioșii și o împărtășie în văzduh clopotele. Toată suflarea creștinească se bucură, cântă și preamărește pe Părintele ceresc, pentru bogatele Sale daruri împărtășite nouă prin Fiul Său.

Într-adevăr se naște și acum, dar nu într-o smerită peșteră de dobitoace, pentru ca din cel dintâi ceas al vieții Sale pământești să ne învețe ce sunt smerenia și ascultarea.

† NICOLAE
Arhiepiscop și Mitropolit

– Continuare în pagina 2 –

Pastorala Î.P.S.S. Nicolae

– Urmare din pagina 1 –

Acolo, trupul fraged al Pruncului dumnezeiesc a fost încălzit de suflarea unor ființe necuvântătoare, dar și de privirea iubitoare a Maicii Preacurate și a dreptului Iosif. Acolo, păstorii au fost cei ce I s-au închinat, mirându-se foarte de minunea pe care a făcut-o Domnul iar cetele cerești I-au cântat cântare nouă: „*Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bună-voire*” (Luca 2, 14).

Astăzi Hristos se naște în sufletul și în inima noastră, dar nu ca un prunc, ci ca un stăpân care ne aduce dumnezeiască ocrotire, nu ca un prunc așteptând să fie purtat în brațe, ci ca un călăuzitor în stare să ne poarte pe drumul bun al vieții, spre împărăția lui Dumnezeu.

Dragi frați și surori în Hristos Domnul,

Bucuria Crăciunului este pentru noi bucurie adevărată, bucurie cerească, bucurie veșnică. Este adevărată de-oarece ne este împărtășită de însuși Dumnezeu, care nu-și amăgește cu deșertăciuni făpturile Sale. Este cerească fiindcă îngerii cerului au fost primii ei vestitori pe pământ. Este veșnică, pentru că fără margini și fără sfârșit este iubirea Ziditorului a toate. Căldura și lumina ei ne învăluie pe toți credincioșii, ea întărește pe cei slabi, mângâie pe cei îndurerăți, înțelepțește pe cei neștiutori, pe toți ne îmbogățește duhovnicește, tuturor ne împărtășește viață nouă.

Spre această viață nouă și fericită a fost zidit omul cel dintâi, deși neascultarea de Tatăl ceresc l-a prăvălit în moarte, care este „*plata păcatului*” (Romani 6, 23).

Povara păcatului a gârbovit pe urmașii lui, încât aceștia nu-și mai puteau ridica ochii spre cer ca să deslușească voia lui Dumnezeu și nici puterea s-o împlinească. Viața lor se târa neajutorată prin pulbera tuturor rătăcirilor și a necazurilor izvorâte din ele.

Dar dragostea Părintelui ceresc nu i-a părăsit, i-a povățuit și întărit, i-a lăsat în întunericul păcatului spre a învăța să prețuiască lumina virtuților.

Atunci însă când sorocul osândeii trecătoare s-a împlinit, Părintele ceresc și-a deschis visteria milostivirii Sale, trimițând în lume pe însuși Fiul Său

preaiubit „*să se nască și să crească, să ne mântuiască*”.

Întruparea Lui a dus spre începutul unei vieți noi, a adevăratei vieți, trăită după voia lui Dumnezeu, a vieții care-și ia pildă de urmat însăși neprihănită viață pământească a Fiului lui Dumnezeu întrupat.

Viața aceasta nouă este rodul iubirii lui Dumnezeu și a semenilor, desfășurându-se întru creștinească smerenie. Din iubire l-a dat Tatăl ceresc pe Fiul Său unul născut pentru noi și pentru a noastră mântuire. Prin smerenie a coborât Hristos Mântuitorul în lume,

întru toate asemenea nouă făcându-se, afară de păcat.

Ca să prețuim și să preamărim după cuviință izbăvitoarea faptă a Domnului nostru Iisus Hristos, să ne gândim la ceea ce se petrece îndeobște printre noi, oamenii. Așa de greu și așa de rar lăsăm de-o parte mândria noastră spre a îmbia ajutor vreunui semen al nostru care are trebuință de el. Chiar și atunci când o facem, ne învăluim fapta în haina deșartă și urâtă a trufiei.

Mântuitorul nostru Iisus Hristos „*s-a smerit pe Sine ascultător făcându-se până la moarte, și încă moarte pe cruce*” (Filipeni 2, 8). Sarcina pe care i-a dat-o Tatăl a purtat-o cu desăvârșită ascultare, de la naștere și până la înălțarea de pe pământ la cer. „*Pentru aceasta și Dumnezeu L-a preainălțat pe El și I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume, ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece: al celor cerești și al celor pământești. În acest fel să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru mărirea lui Dumnezeu-Tatăl*” (Filipeni 2, 9–10).

Dreptmăritori creștini și creștine,

Împreună-lucrător al bucuriei voastre făcându-mă, după cuvântul Apostolului, vă îndemn cu părintească iubire și cu toată stăruința: „*Toate să le faceți fără de cârtire și fără de îndoială, ca să fiți fără prihană și curați, fi nevinovați ai lui Dumnezeu..., ținând cuvântul vieții, ca să vă fie spre laudă în ziua lui Hristos, căci nu în deșert am alergat, nici în deșert ne-am ostenit*” (Filipeni 2, 14–16). Să fim buni întreolaltă și față de toți semenii. Să ne ajutăm unii pe alții în toate ale vieții și să trăim ostenindu-ne în săvârșirea a tot binele. În chipul acesta, vădindu-ne creștini și cu fapta, nu numai cu vorba, ne vom dovedi cu adevărat următori ai lui Hristos, încât vom putea spune cu Apostolul: „*Nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește întru mine*” (Galateni 2, 20).

Împărtășindu-vă cu părintească dragoste aceste gânduri și poezie, o dată cu arhieresti binecuvântări, rog pe Bunul Dumnezeu să vă învrednicească să petreceți Sfintele Sărbători ale Crăciunului, Anului Nou și Bobotezii în pace, cu sănătate și cu bucurie deplină, spre a le ajunge încă mulți și fericiti ani.

Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu noi toți. Amin.

Dată în reședința mitropolitană din Timișoara, la praznicul Nașterii Domnului din anul 2011.

Preotul David Voniga

– Urmare din pagina 1 –

Pintre realizările pe care le-a avut, atât pe plan administrativ, cât și bisericesc, slujind în parohia comunei Giroc, începând cu anul 1900 până în anul 1933, putem menționa: zidește Casa Națională din Giroc, împreună cu învățătorii Atanasie Baicu și Mihai Bocșa; ridică primul monument din țară în memoria lui Aurel Vlaicu și un monument al eroilor căzuți în Primul Război Mondial, restaurează Biserica în anul 1927, pictura este refăcută de către meșterul Lazăr, iar tot în această perioadă sunt procurate clopotele.

Părintele David Voniga trece din lumea cea cu dor în cea fără de dor în anul 1933, fiind înmormântat în cimitirul din comuna Giroc.

PORTUL TRADIȚIONAL – EXPRESIA UNVI NEAM

VIOLETA TIPA este originară din zona Ciacova, cu o puternică trăire a satului bănățean, populat de români, șvabi, maghiari, sârbi, bulgari, slovaci, evrei etc. acolo unde se contopesc tradițiile și obiceiurile, unde bănățenii sunt deschiși să experimenteze tot ce e nou, dar în același timp fiind conservatori ai vechilor obiceiuri. Contribuind câte puțin, fiecare naționalitate conlocuitoare din Banat, a dat naștere unei civilizații, ospitalieră și binevoitoare, cu credință în Dumnezeu, fapt ce a sensibilizat-o pe Violeta Tipa și a îndemnat-o să colecționeze cu mare atenție costume tradiționale din Banatul de câmpie, deținând azi una dintre cele mai mari colecții cu specific etnografic din Banat.

Sensibilă la tot ceea ce înseamnă frumos legat de portul, cântecul, dar și graiul bănățean, Violeta Tipa, este binecunoscută în peisajul cultural bănățean pentru frumusețea versului scris în grai, editând și o carte, „*Ne țâneau zălili-n palmă*”. Violeta Tipa are o dăruire aparte și pentru cântec, realizând numeroase imprimări la Radio Timișoara și Reșița.

Anul acesta, la editura Eurostampa din Timișoara a apărut un catalog, în condiții deosebite, cu cele mai valoroase piese din colecția Violetei Tipa. A beneficiat ca și coautoare de doamna Aristida Gogolan, una dintre cele mai deosebite etnografe din Banat. Catalogul se intitulează, sugestiv, „*Comori*

Bănățene. Port popular, țesături, cusături, broderii. Catalogul colecției Violeta Tipa”.

La această lucrare deosebită s-a

muncit mai bine de doi ani de zile. Fiecare piesă este fotografiată, iar la aceasta i s-a adăugat și o fișă analitică etnografică în care este descrisă din punct de vedere al ornamentării, modului de confecționare, frecvență dar și importanța valorii etnografice, iar unul din capitole este dedicat arhivei documentare proprie, unde sunt editate în 50 de pagini, aproximativ o sută de fotografii.

Acest catalog are o importanță patrimonială deosebită pentru că la o analiză mai atentă a costumelor populare, de detalii – țesătură, croi, motive, cromatică etc. –, se pot aduce noi argumente pentru a evidenția procesul continuu de evoluție a costumului din câmpia Banatului, de la sat la sat, de la o subzonă etnografică la alta și pentru a înțelege trecutul și prezentul tradițiilor din Banat.

„*Pentru omul satului nostru arhaic, spațiul este un dat cu attribute, este o atitudine în fața lumii și a vieții. De aceea acest spațiu apare atât de divers și bogat, atât de nuanțat prin sentimentele ce le provoacă.*” (Enest Bernea).

MARIUS MATEI

Aniversarea a 40 de ani de la sfîntirea bisericii romano-catolice din Giroc

Dat fiind faptul că nemții din Giroc erau relativ puțini, niciodată nu au depășit numărul de 200, iar al elevilor din clasele I-VIII nu a ajuns la 20, nu s-a putut organiza o secție a școlii în limba germană, dar dintotdeauna ei și-au dorit a avea propria biserică catolică.

În anii '60 li s-a atribuit și un teren pe strada Muncitorilor, vizavi de familia Rotaru, unde și-au adus și o parte din materialele de construcții, dar autoritățile de atunci au tergiversat acordarea autorizațiilor necesare. Periodic, slujbele se țineau în casele familiilor Martenz, iar mai apoi la familia Stelzner, unde camerele de locuit au fost transformate corespunzător, iar Pater Lukas, de la biserică catolică din Piața Lahovari, oficia cu multă credință și în prezența numeroși credincioși slujba în rit romano-catolic.

Văzând că nu este posibilă construirea unui lăcaș de cult, credincioșii hotărâsc să vândă materialele de construcții adunate și să mai adune bani pentru a cumpăra o casă pe strada Timiș, pe care apoi, printr-o serie de schimbări, să o transforme în biserică. Nici pentru o asemenea lucrare nu s-a primit niciodată un aviz în scris, ci

doar verbal. S-au dărâmat ziduri, s-au schimbat uși și ferestre, s-a construit un turnuleț în care s-a montat un clopot, pe acoperiș a apărut o cruce, iar băncile și altarul s-au adus de la biserică – mamă din Piața Lahovari. Așa a apărut o frumusețe de biserică de care nemții din Giroc erau foarte mândri.

Biserica a fost pictată de către Matthias Kohl (din Lenauheim) și fiica sa, Helene Stelzner. Lucrările de tâmplărie, zidărie și vopsitorie au fost făcute de meseriașii proveniți din rândul comunității germane din Giroc, precum: Müller Peter, Fendler Georg, Gerber Nikolaus, Gerber Anton, Müller Peter, Keller Josef și Gerber Nikolaus. Astfel, concetățenii noștri și-au văzut împlinit un vis, după multe generații. Corul a fost mărit cu cântăreții tineri, iar în prima duminică din septembrie 1971 are loc sfîntirea acestui lăcaș de cult, cu participarea a numeroși credincioși, în frunte cu Pater Lukas, cel ce a rămas devotat până la moarte comunității catolice din Giroc, care, din păcate, odată cu trecerea anilor, se reducea continuu.

La slujba de oficiere, alături de Pater Lukas au participat preotul Klemens

și Pater Johannes, în prezența locțiitorului episcopului, dr. Kernweiss. Ca oaspeți de seamă, după ceremonie au participat preoții ortodocși Iosif Gaiță și Horea Vișoiu, alături de numeroși români ortodocși.

De acum, în jurul bisericii se vor organiza toate evenimentele din viața comunității germane, dar mai ales kerwai-ul, până în septembrie 1984, când are loc ultima petrecere de acest gen, cu participarea a 23 de perechi formate din copii, tineri și cupluri căsătorite. Cu această ocazie, la fel ca și la edițiile precedente, alături de nemți participă și numeroși tineri români.

Era încă o dovadă a relației de frățietate ce caracteriza cele două comunități din Giroc, până la începutul anilor '90, după care comunitatea germană se reduce treptat până dispare complet.

**Date extrase de
prof. OCTAVIAN GRUIȚA
din lucrarea
dlui IOSEF TIBERIUS STELZNER,
Giroc „Wie es einmal...”, 1860-1992
Traducerea textelor
din limba germană
prof. CRISTINA ERSEGEAN**

De la dansul tradițional la agresiunea contemporană

– Urmare din nr. 3/2011 –

Se poate vedea clar că, imediat după anul 1944, a început agresiunea în arta coregrafică tradițională și acest lucru cu bună știință. Sub deviza „noi vă ajutăm,” au apărut diverși specialiști sovietici, în frunte cu Ivan Vasilievici Kurilov din Moscova, discipolul numărul unu al lui Igor Moisieiev, care în perioada anilor 1949-1950, la București, s-a ocupat direct de formarea și creșterea sistematică a maeștrilor și dansatorilor în spiritul caracterului sovietic, dorind prin aceasta ca, în timp, să uniformizeze dansurile din spațiile comuniste, creând acel folclor comunitar slav. Se dorea, de fapt, dezmoștenirea coregrafică a românilor și încadrarea lor în marea familie slavă.

Odată formați, acești meșteri și-au format la rândul lor „învățăcei” care au împânzit țara și s-au pus pe lucru, dând dovadă de inconștiență, nerealizând că au devenit, de fapt, dușmani ai dansurilor noastre strămoșești și nu mentori.

În acest fel, treptat, s-a mutat centrul activității coregrafice spre oraș, înființându-se foarte multe formații de dansuri pe lângă marile întreprinderi. Apoi s-au organizat festivaluri, punând față în față, de nenumărate ori, frumoasele dansuri ale țăranilor cu formațiile orașenești, care prezentau montări îndepărtate de specificul zonei pe care îl reprezentau. Am ajuns să ne debarasăm și de frumosul costum autentic și să îmbrăcăm formațiile în costume artizanale, defilând în scenă în formă de pluton cu rubașcă. Oare am văzut noi vreodată, la hora satului, fete îmbrăcate la fel? Nu a fost suficient numai atât. S-au introdus în dansurile bănațene jocul etajat, săriturile un rând peste altul la brâuri (vezi brâul de 16 ani de la Vălișoara), de asemenea, săritul a devenit infernal, transformând formația în trupă „flașnetă”, care execută mișcări dizgrațioase. Oare acesta este dansul nostru? Bănățenii niciodată nu s-au pretat la asemenea interpretări în trecut, ci numai după ce au „beneficiat” de acești „maeștri învățăcei”, trimiși de la oraș spre sat „să-i instruiască”.

Un alt element care a dus la denaturarea dansurilor populare a fost promovarea non-valorii în detrimentul valorii. Acest lucru s-a materializat prin promovarea unor instructori slab pregătiți profesional, care nu au realizat culegeri în teren, ba mai mult, au devenit creatori de dansuri, vă închipuiți, fără a avea o bază documentară și necunoscând specificul zonei. Nu în ultimul rând, la festivaluri și concursuri, „marile juri” dădeau premii în funcție de obolul primit, județele crescând aceste premii pentru a fi în fruntea întrecerii. S-a ajuns până acolo încât o formație să primească, uneori, și două premii. Și, ca dansul să fie glazurat, se mai adaugă și acompaniamentul muzical, în majoritatea

cazurilor, nespecific zonei și cu o componență instrumentală îndoielnică.

Din cele descrise de mine, mulți s-ar putea să-mi considere afirmațiile tendențioase. Nu, dimpotrivă, în perioada la care mă refer, prin multitudinea manifestărilor culturale organizate, prin obligația căminelor culturale, a fabricilor de a avea formații artistice proprii, dansurile, cantitativ, au o evoluție ascendentă, numai că ele, fiind înființate obligatoriu și instruite, în majoritatea lor, de oameni din afara comunității locale, care nu cunoșteau stilul, specificul localității etc. Acestea s-au desființat imediat după revoluția din 1989. Au rămas însă acele formații tradiționale, în majoritate instruite de oameni ai locului.

Un rol negativ, în perioada comunistă, l-au avut și ansamblurile folclorice profesioniste, care, prin montările lor, au promovat caracterul școlii sovietice, constituind o sursă de inspirație proastă pentru formațiile de amatori, care se chinuiau să le imite.

Prin aceste ansambluri, cum au fost „Rapsodia Română”, „Doina” al mamei, s-a încercat promovarea dansului tematic muncitoresc epidermic, în detrimentul spectacolului de creație folclorică autentică. Aceste formații-mamut au dus la apariția coregrafiei geometrice de companie, în detrimentul specificului „horei sătești” și al tarafului tradițional.

Iată deci că, în domeniul dansului popular, agresiunea contemporană a fost acut simțită, ducându-ne la un pas de dezmoștenire.

După 1989, prezentându-se influența directă a meșterilor neaveniți, formațiile de dansuri populare au început să fie revizualizate cu ajutorul unor oameni de suflet, instruirea

directă a acestora, cel puțin în județul nostru, se realizează de bătrâni ai satului sau instructori locali, instituțiile de specialitate județene asigurând doar sprijinul logistic și metodologic.

Se revine încet dar sigur la prezentarea dansului bănațean în toată splendoarea sa, interpretii trăind sentimente emoționale deosebite. Mai trebuie însă să muncim mult până a reveni la elementul tradițional și autentic.

Personal sunt optimist și sunt convins că dacă ne ocupăm intens de culegerea, conservarea și valorificarea acestui patrimoniu inegalabil al folclorului românesc, precum și de formarea unei noi generații de instructori, crescuți și instruiți în spiritul tradițiilor școlii coregrafice românești, dansurile noastre vor trăi în veșnicie.

Să declarăm război tuturor celor care vor să degereze dansurile și tradițiile noastre populare, aceluia care atentează la integritatea culturii noastre naționale.

Se impune ca factorii de decizie să elaboreze legi și dispoziții corespunzătoare împotriva celor care provoacă agresiuni în vederea dezmoștenirii neamului nostru de lucrul cel mai sfânt al său, tradiția și cultura folclorică tradițională.

Prof. CIPRIAN CIPU

Manager Centrul de Cultură și Artă al Județului Timiș

Să ții minte!!!... 18 iunie 1951

– Urmare din nr. 3/2011 –

CHIABURII: Această categorie reprezintă peste 50 la sută dintre cei 43.000 trecuți pe listele de deportare. În dimineața de început de vară despre care vorbim și de la care au trecut 60 de ani, în același timp, în toate localitățile vizate, oamenii sunt treziți cu mare gălăgie. Adunată la grămadă, toată familia înfricoșată. Se citește „Decretul”... Puțini își mai aduc aminte ce scria în el. Înțeleg însă imediat ce li se cere. Au la dispoziție două ore pentru a împacheta bruma de lucruri personale, apoi trebuie să părăsească locuințele și averile – pământul și vitele. Ordinul este clar și va fi îndeplinit întocmai. Vor fi scoși din sat înainte de a se înnopta. Fiecare familie are dreptul să ia cu ea: doi cai, o vacă, o căruță. Lucruri din gospodărie și îmbrăcăminte, cât încap în căruță. Cât încap într-o căruță? Nu ne spune nimeni unde vom fi duși. Pentru cât timp? Pentru totdeauna? Ce se va întâmpla cu noi în zilele următoare? Apar printre noi, prin casele deja „păzite” de oameni din primărie, de milițieni și soldați, persoane care inventariază bunurile rămase. În case, în curți, în grajduri, prin șoproane rămân peste 90-95 la sută din bunurile unei gospodării bogate, în care au adunat de toate, generații de oameni harnici. Vacii, cai, păsări, scroafe cu porci, câini urlând. Rămân case complet mobilate, covoare, perdele, cilimuri pe pereți. Bunuri dragi și scumpe fiecărei familii. Camere pline de mobilier, instalații gospodărești, șoproane, pivnițe, poduri, șuri, saivane. Rămân pământurile semănate, cu grâul dat în pârgă, cu porumbul după a doua sapă. Rămân AVERI. „Comisia” are liste de prețuri, inventariază și prețaluiește. Prețul este unul care aplică lupta de clasă. Asta înseamnă că se va plăti doar 50% din prețul propus de guvern. Numai că nici aceste sume de batjocură, pe care ar fi avut dreptul să le primească, nu au fost plătite decât în mică măsură și la puțini dintre noi. Nu s-au plătit fie din lipsă de organizare, fie din rea voință, fie din rapacitatea plătitorului, care și le-a însușit, fie din cauza încetinelii

cu care au fost întocmite inventarele. Din multe localități, trenurile cu deportați erau deja plecate în necunoscut, iar comisiile nu și-au terminat încă treaba. Tot ce a rămas, și au rămas averi mari, a fost împrăștiat în cele patru vânturi. Astfel:

CASELE: – trec în proprietatea statului, neplătite în nici un fel.

BUNURILE AGRICOLE – pământuri, animale, mașini, scule, instalații sunt „cumpărate” de către Ministerul Agriculturii. Pe averile noastre iau ființă mari G.A.S.-uri și C.A.P.-uri. Din munca și avutul nostru, trecut fără voia noastră în patrimoniul statului.

BUNURI DIN GOSPODĂRIE – se vând prin consignatie. Aceasta vinde mobilier, obiecte casnice, covoare, tablouri, pendule, lenjerie, perdele, paltoane, blănuri, cărți și multe altele.

Urmează ceva deosebit. Ce mai ră-

mâne prin case și prin împrejurimile lor se vinde **AMATORILOR LOCALI**, prin comisiile formate la nivelul primăriilor – local... „Între noi, tovarăși”! În general, ca să nu se spună că nu au inventariat sau că nu și-au făcut datoria comisiile, și cele mari și cele mici, au lăsat niște dosare. Există prin arhive. AU LUAT: CASE – 5.581; TEREN ARABIL – 62.712 hectare; CABALINE – 2.033, BOVINE – 3.295; PORCINE – 13.192; OI – 26.969, STUPI – 5.445; PĂSĂRI – 96.021; TRACTOARE – 237; LOCOMOBILE – 59. Fără număr: batoze, semănători, secerători, greble mecanice, pluguri, scule – vie, butoaie pline și goale, căruțe, sănii și altele. În timp ce statul nostru „drag, popular și democrat”, împreună cu cei ce-l ajutau să-și însușească toate acestea, „asuda” din greu să împartă aceste averi de valoare pe care și le trecuse în proprietate, prin rapt, prin hoție

și fărâdelege, pe la te miri cine, pe principii: „Cine poate lua mai mult?”, trenurile cu familiile deportaților disperați, înfricoșăți și înfomețați se îndreptau în iureș, blocând liniile din centrul și sudul țării, spre „SIBERIA ROMÂNEASCĂ” – câmpia pustie, dar mănoasă, a Bărăganului ialomițean.

În zilele următoare, facem fântâni, amenajăm colibe acoperite cu snopii de grâu din jur. Ce bine că nu au apucat să-i strângă! Toată avuția intră lejer în colibă. Ca să avem ce mânca, cei apti de muncă umplu fermele gostatului, care avea ceva ce semăna cu raiul: o cantină! Cei bătrâni și neputincioși rabdă de foame. Copiii se sălbătesc, singuri printre colibe. Spre sfârșitul verii, suntem obligați să ne facem case. Le facem din chirpici sau din pământ bătătorit și le acoperim cu paie. Așa vor rămâne toți cei 4 ani, 6 luni și nouă zile, cât vom locui în ele. Tata, bunicu și eu, după putere, ajutați și ajutând împreună cu prieteni, consăteni, neamuri, reușim până în toamnă târziu să ridicăm casa și să părăsim coliba răvășită de prima suflare a crivățului ce venea tot de la răsărit. Casa noastră va fi una de tip „casă mare”. Avea adică două camere, despărțite de o săliță – bucătărie, a cărei ușă dădea direct afară. Casa

nu avea nici un fel de fundație. Aceste case, în câțiva ani, au început să se distrugă. Acoperișurile putrezesc, ploaia pătrunde nestingherită, tavanele cad pe paturi, zidurile se îndoie și se surpă după ploile repezi și după zăpezile înalte aduse de viscolul iernii. Se înclină încet spre pământul din care s-au născut. Pe lângă casele în care stăm, în noua localitate se mai construiesc, prin muncă voluntar-patriotică-obligatorie, clădiri de interes public: școală, dispensar, magazin, sfat popular și, bineînțeles, la loc vizibil – miliția.

Toamna târziu mă înscriu la clasa a III-a. Toți dascălii sunt dintre noi, cu excepția directorului. Sunt mulți copii în sat. Școala, deși destul de încăpătoare, este plină ochi și se învață în două schimburi; români, nemți, sârbi și, în plus, și cei din satul de lângă gară.

Prof. SILVESTRU ȘTEVIN

– Va urma –

O, de ce nu pot...

O, de ce nu pot eu oare,
Ca să-mi pun aripi ușoare,
Că' ntr-o clipă, cu-al meu dor,
Pân' la mândra' n cer să zbor!

Sau de ce nu pot eu oare,
Să cuprind cu-o 'nbrațișare
Ceriu 'ntreg, și să-l cobor
Jos, la sânul meu cu dor.

Să te mai ved mândruliță,
Să te mai sărut odată,
Să-mi mai dai o mângâiere
În viața mea 'ntristată!

DAVID VONIGA
Giula, 1893

Neaua pră sat

O picat neaua pră sat
Și noapcea s-o vigerat
Flori dă zer or ațipit
Pră ochetu dă arzint;
Așcernu iarna în grabă
Mărgăritu-i pră poneavă
Pră riu îi buragă mare
Și-îi pustine pră cărare
O-astrucat neaua tăt satu
Și-n somn o-picat tăt natu.
Dar io sîgur n-am picat,
C-am vădzut, nu am visat –
Și supt dună m-am băgat!...

VIOLETA TIPA

Masa tratativelor

E un fel de masă mare
Și-ncă la nivel înalt,
Unde taie fiecare
Din felia celuiilalt.

Control în zootehnie

Într-un grajd, de Anul Nou,
O junincă-a leșinat
Când văzu intrând un Bou...
Cu o geantă "diplomat".

La înhumarea unui magistrat

Fie-i leșpedea ușoară!
Ce n-aș da ca să-l deștept
Și să-i spun că-i prima oară
Când, într-adevăr, e drept!

IONEL IACOB-BENCEI

Poezii

Cum sã trăim fără coadă

Dă când lumea și poaveasta, a cu ursu aia șoadă
Când l-o păcălit viedz vulpea, dă o rămas fără coadă
Crică, ca și o pegeapsă, o fi dat Dumnedzău lumii
Ca să nu scape în veci, dă draga coadă, niși românii
Nu vorbesc dă vr-o păcică, c-ași-i moarce dă om
Dă cu noapcea în cap cu Uica, stau pră gânduri și nu dorm
Și așceaptă să dășchidă, șperanța lor în sănătate
Că prân frig și jier afară, stau cu oarile încheiace
Care dracu or fi cu lejea, dă-și bat joc dă țara toată
Dă șcie nu vin pră la pacică, ca s-arunșie ochii roată
Urechiile să-i audă, cum să varsă jalea toată
Romănu care nu poace, să trăiască fără coadă
Dă ce duși să scapi dă ștaier, apa, lumina sau gazu
Când ce uiț șie harnic lucră, î-ți vinie să le suși grumadzu
Și le viedz că să holbează, în fața calculatorului
Și la miere mâna iuce, ca și ochiul mortului
Mai vorbesc și cu veșina, mai ia dăn cafă o gură
Și tu sâmț că ce ia șlogu și gânduri negre ce fură
Ce uiț că dzășe ghișăuri, unge ai pucea plăci
Tri nu lucră, patru închisă, ca să ce poț înghesui
Doamne șia-ai făcut cu lumea, dă șie îi așa năroadă
Și dă șcie trăim cu Uica, tătă dzăua stând la coadă
La gară dă ce duși cu Uica, caseriile-s închisă
Una doauă dacă lucră, da-s cam dusă rău dă visă
Aprijie, rălie dă gură, nu dau rest și fac scandal
Doamnie șie-i cu lumea asta, am ajiuns dă vai ș-amar
Am ghingit în 89, că scăpăm dă sărășie
Și ajunjem ca tăt Romănu, să trăiască în bogăție
Șie am șperat și șie o ieșât, cu mincea noastră a năroadă
Avem șică democrație, dar nu ne măi scăpăm dă coadă.
Poizia asta am scris-o, fără pic dă veselie
C-am stat dă la unu az noapce, la coadă la farmașie
Dar promit c-am să vă scriu și o poezie mai șoadă
Când aud că-n România, ne se va mai sta la coadă.

VASILE BUCUR – UICA

Breviar cultural

Petru Chira, omagiât

La Casa de Cultură a municipiului Timișoara, în cadrul manifestărilor sub genericul „Exerciții de admirație și de existență” a fost omagiât cunoscutul poet Petru Chira. Numeroși confrăți

de la cenaclul „Ridendo”, simpatizanți și iubitori ai poeziei în grai pe care o practică sărbătoritul, cu neîntrecut meșteșug artistic, prieteni ai acestuia poeți locali, soliști vocali și instrumentiști au adus omagiul lor sărbătoritului. Păcat că nici Radioul și niciuna dintre televiziunile locale n-au fost prezente, ca să mediatizeze evenimentul.

Forumul presei rurale din Banat

La început de toamnă, în mirifica Țară a Almăjului, mai precis la Șopotul Vechi, s-a desfășurat prima ediție a Forumului presei rurale din Banat, în colaborare cu revista „Almăjul” din localitate (redactor-șef, profesor pensionar Gheorghe Rancu-Bodrog).

Evenimentul a fost precedat de dezvelirea unei plăci memoriale pe casa familiei Novacovici din Gârbovăț, din care s-au ridicat o serie de fii vrednici ai acestei localități, preoți și învățători cu merite deosebite în domeniul culturii: învățământ, presă, limbă și literatură română.

Participanții, publiciști și conducători de ziare și reviste sătești din județele Caraș-Severin, Timiș, precum și din Banatul sârbesc, au prezentat comunicări privind istoricul publicațiilor pe care le-au reprezentat, făcând

totodată un util schimb de experiență în acest domeniu, îmbogățit prin vizitarea unei expoziții a presei sătești.

În final, cei prezenți au vizitat un muzeu ce adăpostește o colecție privată de arheologie și etnografie agonișită cu migală și pasiune de-a lungul carierei didactice de același pasionat profesor și om de cultură, Gheorghe Rancu-Bodrog.

În încheierea unei zile atât de bogată în evenimente, ne-a ajuns, cu dreptate, versul arghezian: „niciodată toamna nu fu mai frumoasă...”.

Seară de poezie în grai

Inspirată a fost ideea organizatorilor de la Muzeul Satului Bănățean, care au programat această serată. Aici s-au dezbătut idei interesante, cum ar fi aceea a înființării unui cenaclu de un asemenea profil, cu o activitate lunară, un bun prilej în care poezia dialectală să se întâlnească cu cântecul popular și cu expoziții de artă populară.

Deplasările în diferite locații unde să se organizeze asemenea șezători ar prilejui sensibilizarea tineretului pentru arta și cultura populară bănățeană.

Cunoscuții poeți în grai au citit și au recitat din creațiile lor, s-au făcut schimburi de volume și de reviste sătești. Într-un cuvânt, a fost o manifestare reușită care a bucurat pe toți cei prezenți. Ulterior, evenimentul a fost popularizat într-o emisiune la Radio Timișoara de către Daniela Băcilă.

Poetul George Lână într-o nouă ipostază

Într-o atmosferă caldă, primitoare, în rotunda Academiei Române, Filiala Timișoara, în fața unui public elevat, iubitor de poezie, George Lână și-a lansat un nou volum de versuri, „Tulpina mea nevăzută”. Cele 50 de poeme publicate de editura Gordian din Timișoara, în limba engleză dato-

rată Otiliei Szekereș, care semnează și o postfață.

Vorbitorii, jurnalistul Lucian Vasile Szabo, prietenul autorului, și profesorul universitar Alexandru Ruja, consideră noul volum lansat o carte de maturitate, cea mai de seamă din creația poetului.

Dacă în volumele anterioare („Spațiul dintre două secunde”, „Bariera de la Voiteni”, „În apărarea mea”, „Casă cu flori”) temele preferate de poetul boem au fost femeia, poezia, alcoolul și moartea, noul volum poartă pecetea meditației filozofice, axată pe relația cu Divinitatea, într-un dialog marcat de căutare, credință, îndoială și neliniște.

Recentul volum îl impune pe George Lână ca pe unul dintre cei mai de seamă poeți contemporani.

Prof. ION MURARIU

Participare la sesiunea de comunicări

În data de 31 octombrie 2011, la Academia Română, Filiala Timișoara, sub egida Consiliului Județean Timiș și a Institutului de Studii Banatice „Titu Maiorescu”, s-a organizat Simpozionul internațional cu tema „Istoria presei din Banat în perioada interbelică”.

Simpozionul s-a desfășurat în Sala de conferințe a Academiei Române, sub conducerea prof. univ. dr. Crișu Dascălu, moderator Ioan David.

Alături de renumiți specialiști în domeniul presei interbelice, a participat și consăteanul nostru, prof. Octavian Gruia, cu comunicarea „Periodicul «Poporul românesc» de la Șoșdea, 1923”.

Prof. OCTAVIAN GRUIA

Colecții sătești din România Un viitor pentru patrimoniu, un patrimoniu pentru viitor

Începând cu 31 august 2011, o echipă formată din cercetători și muzeografi desfășoară un program cultural multianual ce vizează un fenomen cultural în bună măsură ignorat la nivel de politică culturală și neluat în seamă la nivel legislativ: apariția și dezvoltarea în spațiul rural al unor colecții particulare de obiecte de interes etnografic, deschise sau parțial deschise publicului larg ori unui public specializat, în gospodăriile personale sau în spații achiziționate prin finanțare proprie.

Proiectul Colecții Sătești din Ro-

mânia, din 2011, are în vedere sensibilizarea autorităților locale și a opiniei publice de la nivel regional,

oficializarea rețelei colecționarilor și promovarea acestora la nivel național și continuarea acțiunilor de cercetare

științifică, dar și organizarea unor noi cursuri pentru colecționari (de patrimoniu, legislație, modalități de conservare etc.).

Prin participarea la acest proiect colecționarii vor beneficia de vizibilitate, promovare, informare/formare și consultanță.

În urma unei ședințe desfășurate în sala Hotelului „Diana” din cadrul Complexului Muzeal Național ASTRA Sibiu, timp de opt ore s-au dezbătut și luat la cunoștință condițiile cerute de această rețea,

cât și oportunitățile oferite colecționarilor.

FABIANA STROE

Podoabe și bijuterii din Banat, adunate în premieră la Muzeul Satului

Expoziție în premieră la Muzeul Satului Bănățean din Timișoara. Cele mai importante bijuterii ale portului popular din Banat au ieșit la iveală pentru prima dată în ultimii 150 de ani. Totul prin munca muzeografilor angajați în cadrul instituției de cultură.

Podoabele și bijuteriile au o însemnătate aparte în portul popular din Banat. Asta încearcă să transmită publicului angajații Muzeului Satului Bănățean din Timișoara. Și pentru ca mesajul să fie înțeles cât mai bine, oamenii de cultură au pus la cale o expoziție în care au adunat toate podoabele de valoare strânse în ultimii 50 de ani în colecția muzeului. Dacă în alți ani numai o mică parte dintre

obiecte făceau subiectul unor expoziții, iată că acum angajații muzeului au decis să le aducă, în premieră, pe

toate, în fața publicului. Podoabele tradiționale, lucrate în aur și argint, cu pietre prețioase și semiprețioase, au, unele dintre ele, chiar și 150 de ani.

Expoziția se numește „Podoabe și Bijuterii” și a fost vernisată în „Casa Națională”, parte a ansamblului de clădiri din curtea Muzeului Satului Bănățean Timișoara. Va rămâne deschisă publicului până la sfârșitul lui octombrie, când obiectele vor fi din nou puse în depozitul instituției de cultură.

În cadrul acestei expoziții a avut loc și o deschidere de carte, „Podoabe ceremoniale”, ai cărei autori sunt muzeografuli Maria Vasinca Hadiji și Cătălin Balaci.

FABIANA STROE

Colegiul de redacție:

Redactor-șef: Marius Matei

Redactori: Prof. Ion Murariu, Prof. Octavian Gruța, Petru Chira, Dorin Aga, Sever Lazăr, Vasile Bucur

Colaboratori: Prof. Ciprian Cipu, Prof. Silvestru Ștevin, Ionel Iacob-Bencei, Fabiana Stroe, Amalia Gaiță

Tehnoredactare: Dorin Davideanu

e-mail: luminagiroceana@yahoo.com

Tipărit la

Editura Eurostampa
Timișoara

Bd. Revoluției din 1989, nr. 26

Tel.: 0256-204816

edituraeurostampa@gmail.com

www.eurostampa.ro